

SELVFØLGELIG HAR GRØNLAND EN FORSVARSPOLITIK

– men den skal forankres for at være holdbar

Historisk har danske beslutninger ikke altid sat grønlandske interesser forrest. Selvom forsvarspolitik formelt er et Rigsanliggende, får beslutninger kun legitimitet, hvis Grønland er med til at træffe dem. For militære installationer og aktiviteter griber dybt ind i Grønlands civile samfundsliv.

Øget stormagtsrivalisering i Arktis stiller Rigsfællesskabet overfor en række konkrete sager at tage stilling til. Danmark og Grønland må hver for sig gøre det klart, hvilken rolle man ønsker i verden og sammen gentænke ansvarsfordeling og koordination. Ellers risikerer Rigsfællesskabet at bidrage til spænding i stedet for afspænding – og Grønland risikerer at gå glip af potentielle gevinster fra den øgede opmærksomhed fra stormagterne.

ANBEFALINGER

- Grønland bør udvikle udenrigspolitiske strategier, der tager stilling til de dilemmaer, der følger af stormagternes fornyede interesse for Grønland og Arktis
- Danmark må vænne sig til, at Grønland har egne overvejelser, interesser og positioner i forsvars- og sikkerhedspolitik
- Danske forsvarsforlig bør bygge på en reel, ligeværdig og respektfuld inddragelse af Naalakkersuisut og Inatsisartut
- Inatsisartut og Naalakkersuisut bør opbygge viden og kapacitet om sikkerheds- og forsvarspolitik

“ Danmark er ved at lære, at man kun skaber problemer for sig selv ved ikke at inddrage Grønland grundigt og dybt nok. ”

Danmark kan ikke løbe med bolden alene

I februar 2021 præsenterede seks danske politikere med forsvarsministeren i spidsen en udvidelse af det eksisterende forsvarsforlig i form af en 'Arktisk kapacitetspakke' på 1,5 mia. kroner. Aftalens hovedelementer var svar på et amerikansk ønske om bedre overvågning af luftrummet over Grønland og Nordatlanten. Et signal om, at Danmark i højere grad lever op til sit ansvar i Arktis. Også en forsvarsuddannelse med base i Grønland var på tegnebrættet.

Henholder man sig udelukkende til paragrafferne i Grundloven og Selvstyreloven, kan man få det indtryk, at Folketinget og den danske regering frit kan disponere i den slags sager. Men sådan er det ikke i praksis. I aftaleteksten hed det da også: "Politisk opbakning fra Færøerne og Grønland til radarer og konkrete anlægsarbejder er selvsagt helt centralt. Forsvarsministeriet er i tæt dialog med de færøske og grønlandske myndigheder og ser frem til deres tilbagemelding og det fortsatte tætte samarbejde."

Kort efter præsentationen af kapacitetspakken meldte både Lagtinget på Færøerne og Inatsisartut i Grønland ud, at de to parlamenter ikke i tilstrækkelig grad har været inddraget i tilblivelsen af pakken. Efter nyvalg til Inatsisartut i april 2021 gjorde den nye grønlandske regering, Naalakkersuisut, det klart, at pakkens indhold skal gennem en grønlandsk granskning, inden man eventuelt tilslutter sig.

Nødvendigt at Grønland tager stilling

I Grønland er forsvarspolitik tæt sammenvævet med samfundsudviklingen. Under den aktuelle arbejdsdeling varetager forsvaret opgaver, der er helt centrale for det civile Grønland – herunder dele af fiskerikontrollen og redningstjenesten, og militære infrastrukturbehov påvirker Selvstyrets planer for civil infrastruktur. Hertil kommer erindringen om danske forsvarspolitiske beslutninger som staten har søgt at dække over: tvangsflytningen af civilbefolkningen ved den

amerikanske Thulebase, forurening samme sted og accepten af atomvåben i Grønland.

På den baggrund er det uholdbart for grønlandske politikere at blande sig uden om forsvarspolitikken, ligesom det er uholdbart for Danmark at nægte Grønland indsigt og inddragelse. Derfor er der i Rigsfællesskabet over årene forsøgt formaliseret en række procedurer, der skal sikre, at Danmark ikke træffer beslutninger hen over hovedet på Grønland. Senest er nedsat et koordinationsudvalg på regeringsniveau mellem Grønland, Færøerne og Danmark med statsministeren for bordenden.

Logikken bag procedurerne og den praksis, de har formet, er imidlertid, at initiativ og interesser udspringer fra København eller Washington. Grønlands rolle har været at sige ja eller nej – og helst ja. Disse procedurer har svært ved at rumme et Grønland, der optræder med et stadigt stærkere ønske om selv at bestemme sin position i Arktis og i verden. Denne øgede selvbevidsthed gør det både naturligt og nødvendigt at have holdninger til militær tilstedeværelse i landet. Det kom til udtryk i koalitionsaftalen efter valget i 2021. Skal Danmark leve op til Selvstyrelovens

UDDRAG AF KOALITIONSAFTALEN "SOLIDARITET, STABILITET, VÆKST", INUIT ATAQATIGIIT OG NALERAQ, 16. APRIL 2021:

"Koalitionen vil arbejde for at Grønland i højere grad optræder selvstændigt på den udenrigspolitiske scene"

"Ud fra Grønlands geografiske placering i det arktiske område, vil vi kræve større indflydelse på forsvarspolitikken. Vi vil understrege at Grønland skal demilitariseres, og at der ikke kan ske noget om os, uden os".

Arktisk kapacitetspakke præsenteres uden grønlandsk deltagelse.

“ Skal Grønland have indflydelse, kræver det klare og velgennemtænkte strategier, som er sikret en bred parlamentarisk forankring, så de også er holdbare. ”

præambel om at ”fremme ligeværdighed og gensidig respekt”, og dermed give Rigsfællesskabet legitimitet, må man tage alvorligt, at Grønland formulerer egne interesser – også når det gælder forsvarspolitik.

Danske forlig hæfter Grønland af

Forligsforhandlinger i Folketinget handler som udgangspunkt om at tælle til 90. Når det gælder store, tunge forlig – som om Forsvaret – er ambitionen, at de gøres holdbare over tid ved at skabe et bredt flertal. Forløbet om kapacitetspakken viser, at hvis forligenes holdbarhed også skal udstrækkes over Nordatlanten, må tilslutningen fra Grønland og Færøerne sikres tidligere – og inddragelsen gøres dybere.

Regeringen har over en årrække drøftet forskellige af de elementer, der endte med at optræde i kapacitetspakken, med skiftende Naalakkersuisut. Men dels forekommer inddragelsen ad hoc, og dels er beslutningsprocessen hverken transparent eller forpligtende i forhold til Inatsisartut.

Naalakkersuisut er nemlig ikke juridisk forpligtet til at inddrage parlamentet på samme måde, som regeringen er forpligtet overfor Folketingets Udenrigspolitiske Nævn. Det er ikke bare et demokratisk problem i Grønland. Forløbet om kapacitetspakken har vist, at det også er et problem for holdbarheden af danske forsvarspolitiske beslutninger. I næste led kan det blive

et problem for både Grønlands og Danmarks troværdighed som alliancepartnere, hvis man ikke kan levere holdbare bidrag til det fælles forsvar. I sidste ende kan den uklarhed bidrage til øget sikkerhedspolitisk spænding i Arktis.

Grønland bør lave sine egne strategier

Danmark må vænne sig til, at Grønland kan have egne interesser i forholdet til stormagterne. Kun dermed kan Danmark og Grønland finde holdbare måder at samarbejde på, som kan rumme forskellighederne og bringe dem i samklang, hvor det er nødvendigt.

I takt med verdens stormagters fokus på Arktis er stigende vil der uvægerligt blive truffet beslutninger, der vedrører Grønland. Skal Grønland have indflydelse, kræver det klare og velgennemtænkte strategier.

USA gør sig i disse år store anstrengelser for at signalere velvilje overfor Grønland. Det er en situation, Grønland kun kan udnytte fuldt ud, hvis strategierne er holdbare i kraft af bred parlamentarisk forankring.

Sara Olsvig, Ph.D. stipendiat ved Ilisimatusarfik (sarol@uni.gl)

Ulrik Pram Gad, seniorforsker DIIS (ulpg@diis.dk)

Læs evt. mere: Olsvig & Gad: 'Grønland som udenrigs- og sikkerhedspolitisk aktør', i Rahbek-Clemmensen & Sørensen (red.) Sikkerhedspolitik i Arktis og Nordatlanten. Udkommer 2021 på DJØFs Forlag

Forsideillustration: Mark Gry Christiansen

Foto: Emil Helms/Ritzau Scanpix

Alle DIIS Policy Briefs er trykt på Ecolabel og FSC-certificeret papir

